

A dohánytermelők nemzetközi szövetségének /UNITAB/ gazdaságpolitikai stratégiája

Kerékyártóné Mislovics Anita

Hajdú-Bihar Megyei Területi Agrárkamara, Debrecen
mislovicsan@freemail.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

A Dohánytermelők Nemzetközi Szövetségének – az UNITAB-nak – a vezetésével jelentős küzdelem folyik az európai dohánytermesztők helyzetének stabilizálásáért. Az UNITAB összefogja az EU valamennyi dohánytermelő országának dohánygyegeteit és dohánytermelőit.

A dohánytermesztés több mint 100 ezer kis- és közepes méretű gazdaságban a gazdasági stabilitás pólusát jelenti tíz uniós ország vidéki területein. Emellett 400 ezer közvetlen vagy kapcsolódó szezonális állás hangsúlyozza társadalmi fontosságát a vidéki közösségek életképességének fenntartásában.

Az Európai Unió CAP reformja keretében a termelés rendtartását folyamatosan átalakítja. Ez a támogatás leválasztásán alapszik, és két fázisban fog megvalósulni. 2006 és 2009 között 40%-os, 2010 után 50%-os a szétválasztás mértéke (a másik 50%-ot a második pillér keretében történő átstrukturálás megsegítésére tervezik felhasználni). Felmerül a kérdés, hogy hogyan fog az 50%-nak a második pillérhez történő átkapcsolása megvalósulni a régiókon keresztül, s hogyan lehet biztosítani, hogy az ilyen segítséget a dohánytermesztésnek adják?

Az UNITAB Európai Dohány Charta irányelveiben való részvétellel a gazdaságilag kiegyensúlyozott feltételek közötti termelést, a vevők elvárásainak megfelelő minőségű termék előállítását, a dolgozók (különösen az idénymunkások) munkakörülményeire való odafigyelést, a végtermék fogyasztásával kapcsolatos egészségügyi előírások betartását már a termelés stádiumában, a környezet megővését tűzi ki célul. Fenntartható fejlődésű és magas minőségű dohánytermesztéssel kívánja a szövetség az ágazat életképességét biztosítani. A folytonosság fenntartására van szükség regionális, országos és közösségi hatóságok támogatásával. A jövő elsősorban a dohánytermesztők alkalmazkodó képességétől, valamint a társadalmi elvárásoknak való megfeleléstől függ.

Az UNITAB szerint most kell erőfeszítéseket tenni a döntések olyan irányban történő módosítására, hogy a termelő számára felhasználhatóvá váljon a támogatás döntő része. A dohányipar a múltban is és a jelenben is képes hatékonyan harcolni a fennmaradásáért.

Kulcsszavak: Dohánytermelők Nemzetközi Szövetsége, CAP-reform, dohány

SUMMARY

Under the leadership of the International Association of Tobacco Producers – UNITAB – there is a struggle going on for stabilizing the situation of European tobacco growers. UNITAB unites the tobacco associations and tobacco growers of all EU countries.

Tobacco production ensures economic stability for more than 100 thousand small- and medium-sized farms in the rural areas of 10 EU countries. In addition, its social importance in the survival

of rural communities is emphasized by the 400 thousand direct or related seasonal jobs.

Within the framework of the CAP reform, the European Union is gradually changing the regulations of production. This is based on the decoupling of subsidies, which will be implemented in two phases. Between 2006 and 2009, the decoupling will be 40% and then after 2010, 50% (the other 50% will be used for restructuring within the second pillar). The question is raised, how will the second 50% be restructured to the second pillar. Between regions and how it can be ensured that this support would go to tobacco production.

With its participation in the principles of the European Tobacco Charter, UNITAB targets for production under economically-balanced conditions, the production of products meeting the customer requirements, consideration of the working conditions (especially for seasonal workers) and adherence to the health regulations related to the consumption of the end product already in the production and environmental protection. They aim to ensure the survival of the sector via tobacco growing with sustainable development and high quality. To maintain the continuity, there is a need for the support of regional, national and EU authorities. Future of the sector is dependent upon adaptation of tobacco growers and upon meeting the social expectations.

According to UNITAB, efforts should be made to modify the decisions so that the majority of the funding could be used by the grower. The tobacco industry has been able to effectively fight for its survival.

Keywords: International Association of Tobacco Producers, CAP-reform, tobacco

I. UNITAB, A DOHÁNYTERMELŐK NEMZETKÖZI SZÖVETSÉGE

Az UNITAB egy olyan szakmai érdekvédelmi szervezet, amely azzal a céllal alakult, hogy fellendítse a dohánytermelést, támogasson minden olyan kezdeményezést, amely az igazságos és stabil jövedelem elérésére irányul azáltal, hogy optimális minőségű dohányt termesztését segíti elő.

Célkitűzéseit a következő elemek segítségével valósítja meg:

- a tagszervezetek érdekképviselőit és érdekvédelmét ellátja a nemzetközi politikai fórumon és a nem kormányzintú szervezetekben,
- javítja és stabilizálja a termelő jövedelmét a mezőgazdasági termelési, feldolgozó, ipari, kereskedelmi, pénzügyi folyamatok egészében,
- támogatja a termelők szervezeteinek bővülését,
- termelési, szárítási, csomagolási eljárások technikai javítására törekszik a tudományos kutatások és a gyakorlati megfigyelési eredmények terjesztésével,

- aktívan munkálkodik a szakmák közötti kapcsolatok jövőbeni megeremtésén és fejlesztésén.

Az UNITAB tagjai a saját országuk által elismert, nyersdohánytermelők országos szakmai képviselői szervezetei¹. A felvétel elnyeréséhez egy írásos kérvényt kell benyújtaniuk, amely igazolja, hogy a dohánytermelők képviselőinek minőségében működik a szervezet. A szervezeti szabályzatukkal együtt az UNITAB Végrehajtó Bizottsága megvizsgálja, a közgyűlés pedig jóváhagyja a csatlakozási szándékot.

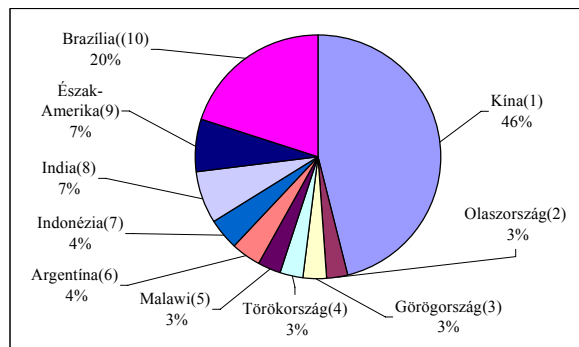
A magyarországi dohánytermelés biztonsága, jövedelemtermelő képessége a kilencvenes évek végén jelentős mértékben romlott, jövőképe kilátástalanságot mutatott, ezért a termelők érdekeik képviselőire és védelmére Nyíregyházán 1999. október 21-én megalakították a Magyar Dohánytermelők Országos Szövetségét /MADOSZ/.

2002. novemberében az UNITAB – a Dohánytermelők Nemzetközi Szövetsége – a MADOSZ-t a tagjai sorába felvette. Ezáltal biztosított a magyarországi dohánytermelők egységes európai fellépése és képviselete az Európai Unióban.

II. ELŐZMÉNYEK

Világviszonylatban vizsgálva a dohánytermelést láthatjuk, hogy Kína termelése a legnagyobb részarányt képviseli, Brazília és India követi. Jól szemlélteti ezt az 1. ábra.

1. ábra: A világ 10 legnagyobb dohánytermelő országa

Forrás: www.madosz.hu(11)

Figure 1: The 10 most important tobacco-grower countries of the world

China(1), Italy(2), Greece(3), Turkmen(4), Malawi(5), Argentina(6), Indonesia(7), India(8), North-America(9), Brazil(10), Source(11)

A dohánytermesztés – nagy kézimunka igénye miatt – a fejlődő országokban olcsón előállítható, megfelelő klimatikus viszonyok mellett (Mislovics,

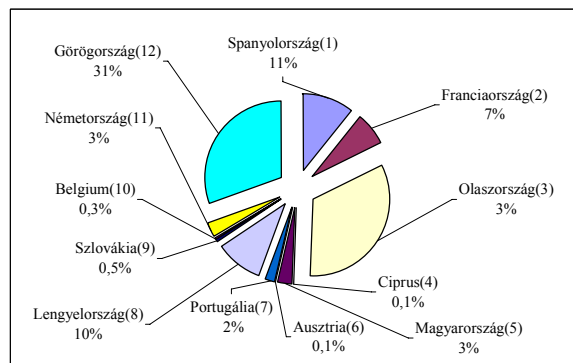
¹ Ahol nincsenek országos szervezetek, ott tagként elfogadhatók a regionális szakmai egyesületek. Olyan termelő országokban, ahol nincsenek szakmai egyesületek, tagként az általános mezőgazdasági szakmai egyesületek képviselik a dohánytermelők érdekeit.

2005). A fejlett országok közül az USA és az Európai Unió tagállamainak a dohánytermelése kiemelkedő, de a fejlett műszaki-technológiai színvonal, s a nagy termésátlagok ellenére is a termelékenység nem eredményez olyan ráfordítás hatékonyságot, hogy felvehessék a versenyt a fejlődő országok olcsó kézimunkára alapozott tömegtermelésével, különösen az optimális viszonyok esetén.

Az EU a világ nyersdohány-termelésének közel 7%-át adja, ezzel az ötödik legnagyobb termelő a világon.

Az Unió tagállamai közül ez a kultúra Olaszországban, Görögországban², Franciaországban, Spanyolországban és Portugáliában jelentős agrárpolitikai tényező. Három országban pedig (Ausztria, Belgium, Németország) kiegészítő szerepet tölt be. A dohánytermelés közel 80%-a a kedvezőtlen adottságú régiókból származik (2. ábra).

2. ábra: Megtermelt mennyiség megoszlása országoként

Forrás: www.madosz.hu(13)

Figure 2: Distribution of the produced amount among countries

Spain(1), France(2), Italy(3), Cyprus(4), Hungary(5), Austria(6), Portugal(7), Poland(8), Slovakia(9), Belgium(10), Germany(11), Greece(12), Source(13)

Az EU saját termelésének mintegy felét exportálja, miközben a legnagyobb importőr is, részint az előállított dohánytermékek recepturája, részint a nagy dohánygyártó és exportáló kapacitások miatt. Az úgynevezett aromás, ízt³ adó Keleti dohányfajtákat a Balkán különleges klimatikus adottságai között állítják elő, a világon egyedülálló módon olyan hegyoldalakon, ahol semmi más megélhetési forrás nincs. Európa ezen kívül importra szorul, a világtermelés 9%-ának behozatalával a világ legnagyobb dohányimportőre.

² Olaszország, Görögország és Spanyolország: ezen országok adják együtt a teljes termelés 64%-át.

³ Túlnyomórészt a semleges aromájú és ízű Virginia és Burley fajták a legelterjedtebbek, elsősorban ezeket használják fel a cigarettagyártás során töltőanyagként. A pác-, illat- és ízesítőanyagokat a Burley dohány veszi fel leginkább (Borsos, 2002).

A világon a legnagyobb mennyiségben termesztett dohány fajtatípusok: Virginia és a Burley. A világkereskedelemben is meghatározó ezen fajták részaránya. A keleti dohányfajták jelentősége –

speciális ízbeli tulajdonságaik és korlátozott termesztetőségük miatt – a gyártásban túlnő a termelésben betöltött szerepén. Jól szemlélteti az 1. táblázat.

1. táblázat

Az EU dohánytermesztése 2006-ban (Svájjal együtt)

Fajta-csoport(1)	Termelők száma(2)	Terület, ha(3)	Termés, t(4)	Árbevétel támogatással együtt, EUR(5)	Termésátlag, t/ha(6)	Átlagterület termelőnként, ha(7)	Átlagár támogatással együtt, EUR/kg(8)	Átlagos árbevétel támogatással együtt, EUR/ha(9)	Felvásárlási átlagár, EUR/kg(10)
I.	24782	60660	172813	588886114	2,849	2,45	3,41	9708	0,68
II.	22541	26264	91689	271315208	3,491	1,17	2,96	10330	0,53
III.	8429	7798	22623	60607134	2,901	0,93	2,68	7772	0,32
IV.	914	2061	5316	20328345	2,579	2,25	3,82	9863	1,45
V.	1219	671	1891	4382665	2,818	0,55	2,32	6532	0,11
VI.	21184	19900	25636	132418000	1,288	0,94	5,17	6654	2,11
VII.	10553	10958	22987	102530452	2,098	1,04	4,46	9357	1,88
VIII.	1731	1265	2750	6673000	2,172	0,73	2,43	5271	0,58
Összesen(11)	91353	129578	345706	1187140918		1,42			

Forrás: Borsos és Bittner, 2007a(12)

Table 1: Tobacco production of the EU in 2006 (including Switzerland)

Variety group(1), Number of producers(2), Growing area (ha)(3), Yield (t)(4), Turnover including funding (EUR)(5), Average yield (t/ha)(6), Average production area per grower (ha)(7), Average price with subsidy (EUR/kg)(8), Average turnover including funding (EUR/ha)(9), Average price of procurement (EUR/kg)(10), Summary(11), Source(12)

Az Európai Unió 1996⁴ óta jelentős lépéseket tesz a dohány termesztésének visszaszorítására. Ennek egyik eszköze a támogatások részleges illetve teljes körű elvonása. Ezt jól tükrözi a 2004. évben hozott reform, amely értelmében:

❖ 2004-2009-ig a dohánytermesztő tagállamok kormányai a támogatások részleges szétválasztásának rendszerét választhatják, a

közvetlen támogatások 60%-os megtartása mellett.

❖ 2010-től a támogatásokat teljesen szét kell választani: 50% az EU II. pillérébe kerül, 50% pedig egységes termelői támogatási rendszer keretében kerül a termelőhöz, függetlenül, hogy termel-e dohányt (2. táblázat).

A dohányreform bevezetése az EU-15 tagállamában már egy évvel korábban, 2006-ban megkezdődött.

A támogatások leválasztásának mértékétől függően csökkent az EU régi dohánytermelő tagállamaiban a termelés 2005-2006 között. 100%-os leválasztásnál 80-90%-os visszaesés következett be Görögországban és Belgiumban, 50%-os leválasztásnál Portugáliában 45%-kal termeltek kevesebbet. Ahol éltek a termeléshez kötési opció maximális mértékével (Spanyolország, Franciaország), a termelés 15-17%-kal csökkent.

A közelmúltban két nagy csapás érte Európában a dohánytermesztést – szögezte le az UNITAB kongresszus:

1. WTO részéről – diszkriminálja a termeléstámogatást,
2. az egészségvédők – pedig kétségbe vonják a termesztés támogatását morális okok miatt.

A WTO megfogalmazása szerint az EU agrárpolitikája a versenytorzulást hordozza magában, ez ellen szükség van egy új európai árpolitika kialakítására. Európának egységesen kell fellépnie a WTO ellen, hiszen a világkereskedelemben megjelenő intézkedések rejtett szándékot tartalmaznak a globalizáció haszonélvezői részéről (Borsos, 2004).

⁴1996: Az Európai Bizottság felveti a dohánytermesztés támogatásának elhagyását, fokozatos megszüntetését. Végeredmény: elutasítja ezen ötletét, és két új politika bevezetését teszi lehetővé (visszavásárlási rendszer, ár által módosított változó prémiumrész bevezetése).

2001: Az Európai Bizottság Göteborgi Csúcsértekezlete „Fenntartható Európa egy jobb Világért: Az EU Stratégiája a Fenntartható Fejlődésért” politikai nyilatkozat meghirdetése. Ez magában foglalta a dohányszabályozási rendszer oly mértékű megváltoztatását, amely a dohánytámogatások fokozatos megszüntetését teszi lehetővé.

2002: WTO Dohai Egyezményében rögzítésre került, hogy a mezőgazdasági támogatásokat felveszik a kereskedelmi tárgyalások témái közé, és csökkentik a „kereskedelmet torzító” támogatásokat. „Szétválasztás” elv: a termelői jövedelemtámogatást egyszerűsített termelői támogatás formájában adják a termelők által a referencia időszakban 2000-2002 között megkapott teljes támogatás alapján, amelyhez különböző levonásokat fognak alkalmazni („moduláció”).

2003: Miniszterek Tanácsa elfogadta a 2002-es javaslatokat, kiegészítve a „részleges szétválasztás” elképzelésével. 2003. szeptemberében újabb javaslat a dohány ára és a dohánytámogatások kötelező teljes szétválasztására, ezáltal szüntetve meg a dohánytermesztést.

2. táblázat

A dohányreform hatása az EU-15 tagállamaiban

Tagállam(1)	Betakarított termés (tonna)(2)			Leválasztás mértéke(3)	Megjegyzés(4)
	2005	2006	Változás, %(5)		
Belgium(6)	800	100	-88	100%	
Görög- ország ⁵ (7)	112.000	25.000	-78	100%	69. cikk 2%
Ausztria(8)	..	..	..	100%	
Német- ország(9)	..	..	..	40%	
Spanyol- ország(10)	40.596	33.700	-17	40%	69. cikk 5%
Olasz- ország ⁶ (11)	..	..	..	40%	Puglia: 100%
Francia- ország(12)	25.568	21.700	-15	40%	
Portugália(13)	4.749	2.603	-45	50%	

Forrás: Benedek et al., 2007(14)

Table 2: The impact of tobacco reform in the EU-15 member states

Member state(1), Harvested yield (t)(2), Degree of separation(3), Remark(4), Change in %(5), Belgium(6), Greece(7), Austria(8), Germany(9), Spain(10), Italy(11), France(12), Portugal(13), Source(14)

Az egészségügyi világszervezet⁷ részéről az a követelés jut érvényre, hogy izjavító anyagokat ne tartalmazzanak a dohánytermékek. A dohányzás elleni tiltakozás, fellépés sikerét mutatja, hogy már az Európai Alkotmány is utal a dohány egészségkockázati szerepére. A totális betiltás felé halad a világ. Az állami képviselő⁸ is mind a dohányellenességet támogatja.

A Dohánytermelők Nemzetközi Szövetsége állásfoglalást tett egy új támogatási rendszer

⁵ A teljes szétválasztás révén mind gazdasági, mind társadalmi szempontból is teljes kudarc következett be Görögországban, Apuliában, Belgiumban és Ausztriában.

⁶ A dohányreform várható hatása Olaszországban.

☞ Az átmeneti időszakban a kibocsátás több mint 50%-kal, 2010-ben 95%-kal esik vissza.

☞ Ezt a farmok reorganizációja kíséri, a dohánynövényt részben vagy teljesen búzával, fehérjetakarmányokkal helyettesítik.

☞ A támogatások csökkenése ellenére (moduláció, II. Pillérbe utalás) a farmok jövedelme nő a változó költségek csökkenése miatt.

☞ A dohánytermelő gazdaságok munkaerő-létszáma 2006-2009 között 48%-kal, 2010-ben 87%-kal lesz kevesebb.

☞ A dohányfeldolgozás a dohánytermelő régiók közül kettőben (Veneto, Umbria) megszűnik a teljes decoupling esetén.

Forrás: Arfini, Donati, Menozzi PMP modellje [2005]

⁷További kedvezőtlen tényezőként említhetjük, hogy az Egészségügyi Világszervezet szerint a malária után a dohányzás a legnagyobb egészségkárosító.

⁸ Kivéve Svájc, amely kialakította a maga sajátos rendszerét.

kimunkálására, amely a Svájci rendszert tekintené mintának. A támogatás alapja az az összeg lenne, amelyet minden dohánytermék forgalmazó egy alapba fizet be, mértéke a jövedéki adó 2%-a, amelyről az állam lemond. Ez azt eredményezné, hogy a dohánytermesztés a nemzeti költségvetéstől független tudna maradni, és számítások szerint már 1%-tól is jövedelmező tudna maradni. Ezáltal Európában megmaradhatna az ellenőrzött dohánytermesztés.

III. A KÉT NAGY CSAPÁS ÉS A REFORM HATÁSAI AZ EU TAGÁLLAMAIRA

1. Nyugtalan-ságot, bizonytalan-ságot, bizalmatlan-ságot keltenek az európai agrárpolitika előirányzott gyökeres változásai. A 2004. évet tartották az utolsó lehetőségnek az európai dohány piacának újjászervezésére. 2010-től a támogatás 50%-a a dohánytermelők számára elvész, vagyis 50%-kal kevesebb támogatásban részesülnek. Felmerülnek a következő kérdések: kik, mit, mire és miért termeljenek? Két fontos alap: a minőség és a környezetvédelem megőrzése mellett.
2. A dohánytermékek minősége is romlik a világpiacon kapható olcsó dohányok felhasználásával. Cél: ne kerüljön Európa piacaira olcsó kínai dohánnyal együtt más ismeretlen termelési körülmények között előállított dohány.
3. A dohánytermesztési támogatás megvonása és az egészségvédelem között sokak összefüggést keresnek. Összekapcsolják az eddigi kompenzációs támogatások megvonásával (Hollandia, Anglia, Svédország⁹).
4. A támogatás megosztásával 40/60%-ban a termelők függetlensége megszűnik. A görög termelők a teljes szétválasztást támogatják, annak érdekében, hogy a piaci verseny döntse el a keleti dohányok árát.
5. A dohánytermesztés fajtaszervezete rendkívül sokrétű. Az egységes támogatás szembenállást eredményez, és nem vezet a kibontakozáshoz.
6. Az európai adminisztráció gyengíti a dohányágazatot (600 millió euró). A családi gazdaságokban jelentős összegeket költenek alternatív kultúrák feltárására. Felmerül a kérdés, hogy vannak olyan tagállamok (lengyel, portugál, szlovák), ahol nincs más alternatíva, ott mi történjen.
7. Árnycserkedelem és a kínai dohányok előretörése nagyban nehezíti a dohányágazat sikerességét.
8. Az EU-hoz most csatlakozott országok úgy érezhetik, hogy most fizetik meg a csatlakozás árát jövedelmi pozíciójuk romlásában.
9. A Lengyel Nemzeti Dohánytermelők Szövetsége szerint nincs kiforrott stratégia sem az egészségvédők elleni tiltakozásra, sem a harmadik világgal szemben, és nagyfokú

⁹ Ezen országokban nincs dohánytermesztés, csak dohányfeldolgozás (jelentős ipari potenciált képezve).

- diszkriminációt lát az EU agrárpolitikájában a dohánytermesztéssel szemben.
10. Az EU agrárpolitikájának nincs alternatívája a csatlakozókra nézve, ezért a gazdasági mobilitást a hozzáadott érték képviseli. A potenciális munkavállalók 10%-a lesz munkanélküli Görögországban.
 11. A reform nélkül a fenntartható fejlődés veszélybe kerül, ugyanakkor pl. Görögországban ennek záloga a dohánytermesztés (amit a brüsszeli adminisztráció meg akar szüntetni).
 12. 2006-tól rosszabb helyzet várható, 2006-2009 között jelentős jövedelemvesztésre lehet számítani.

IV. KRITIKUS HELYZET

Az UNITAB véleménye szerint a támogatás második pillérébe kerülő 50% elvész a dohánytermelők számára. Nem bonyolult programra, hanem 100%-os EU-s kofinanszírozásra van szükség. 2010-től az UNITAB és a szakszervezetek együttműködése elengedhetetlen. Oka: a település, a vidékfejlesztés, a termelési támogatás pilléreiben több mint 500 milliárd euró kerülhet felhasználásra. I. pillér EU finanszírozás, II. pillér EU és nemzeti részre oszlik (vidék, környezet és többfunkciós mezőgazdaság támogatása).

2007-2013-ra tervezett közös agrárpolitika egyetlen nagy fejlesztési tervből áll. Ennek célja: versenyképesség fokozása, föld menedzselése (környezetvédelem), életszínvonal javítása.

- a) A versenyképesség legyen egyenlő a jobb minőséggel, nagyobb profittal és kevesebb ráfordítással.
- b) A földek menedzselésének az alapját a NATURA-2000 határozza meg (környezetvédelem, erdőgazdaság, reorganizáció).
- c) Életszínvonal javítása tekintetében a profilváltás játszik nagy szerepet (fejlesztéssel, térségi együttműködésekkel, kisvállalkozások támogatásával).

A programokkal a pillérek közötti átjárhatóságot kell megoldani. A nemzeti stratégia megvalósulását a terveknek kell elősegítenie.

Az UNITAB szerint az európai mezőgazdasági politikába történő beilleszkedést a dohánytermesztés számára megnehezíti a fermentálók és termelők közötti bizalomvesztés. De nem lehet kétségbe vonni az agrárpolitikai reform világgazdasági szükségességét.

Az UNITAB szervezet felépítésének megvan a maga sajátossága és politikai ereje. Felvetődik a részleges vagy a teljes szétválasztás támogatásának a kérdése. 2010 után mi lesz, a kvóták kérdése sem tisztázott. Támogatási igények felhasználásával kell azt bizonyítani, hogy Európában a ráfordítások ára igen magas. Ez azt jelentené, hogy itt egy ipari ártámogatásról van szó, a mezőgazdasági termékek értékesíthetősége végett.

Új koncepció kidolgozására van szükség. Olyan intézkedések meghozatalára, amelyek illeszkednek az

európai árpolitika koncepciójához, változatos termelési feltételekhez, a termelékenységhez.

Az UNITAB-nak ki kell dolgozni európai-nemzeti stratégiáját. Komplex programokban a jogalanyok érdekei kifejezésre kell jussanak. A stratégia alapja a veszteség elhárítása, rugalmasság tanúsítása, és a történelmi bázist megtestesítő dohánytermesztés mértékének a fenntartása. A dohánytermesztés vonzerejének megőrzése.

UNITAB célja:

- az európai dohánytermesztés fennmaradása,
- minőség nyomon követhetőségének biztosítása,
- harmadik országokkal szemben is érvényesíthető legyen a középtávú követelmény,
- 2020-ig termelési feltételek kidolgozása,
- piacvesztés megátolása.

V. LEHETSÉGES MEGOLDÁSOK

A dohánytermesztés jövője érdekében dinamikus fellépésre van szükség a brüsszeli adminisztrációval szemben (kvóta adás-vétellel, spekulációk kivédése). A profilváltás lehetősége helyett a minőségváltást kell előmozdítani és erre fordítani a kutatási forrásokat.

A termelők szervezeteit meg kell erősíteni. Összehangolt fellépéssel tudunk csak eredményeket elérni. Ezen termelői közösségek az elvárások közvetítői és szakértői képviseletét kell, hogy ellássák.

Együttes fellépés, szolidaritás hozhat eredményt. Együttműködésre kell törekedni a feldolgozókkal (a piac útkeresésében ők is motiváltak). Az európai agrártermelés „védjegye” a minőség és a biztonság kell, hogy legyen.

„Egységben az erő”, közösen kell küzdeni a lehetséges érdekérvényesítés érdekében.

A jövőben nagy szerep jut a műszaki fejlesztésnek, a különböző piaci lehetőségek feltárásának, az együttes fellépésnek és a felvásárlási árak arányos jövedelemelosztó szerepének a fermentálók és termelők között. A munka- és eszközarányos nyereség érvényesítésére kell törekedni.

Olyan megoldásokra van szükség, amelyek eredményre vezetnek. Pl.: Svájc¹⁰ az európai árpolitikától függetlenül kialakította a maga rendszerét. Ennek értelmében a jövedéki adóból képeznek alapot a termeltetés támogatásához.

Európában új piacszervezést kell létrehozni, célja a megfelelő haszon elérése és a foglalkoztatás fenntartása. A közvetlen támogatási forrást kell megragadni és a fejlesztésekre fordítani. A vidék gazdasági szerepének stabilizálására kell törekedni. A vidékfejlesztési programban további elvárások megfogalmazására van szükség, hozzá kell járulni az infrastrukturális és technikai fejlesztésekhez.

Új forrásokat kell megszerezni: piac, minőség, költség, ár és jövedelem összefüggésében. A strukturális alapot pedig „dekriminalizálni” kellene.

¹⁰ Svájcban a dohánytermesztők száma 310 fő, 700 t dohányt állítanak elő 300 ha-on.

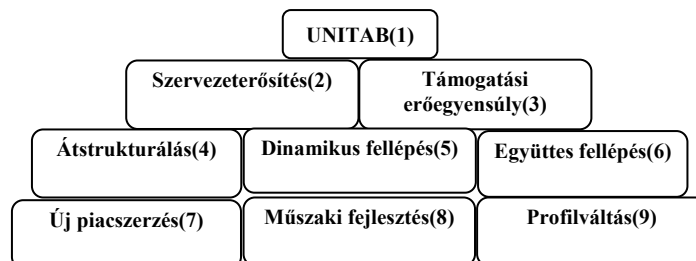
A második pillérbe történő visszacsatolás feloldását kell megvalósítani a dohánytermesztés költséges volta miatt.

Támogatási erőegyensúlyt kell elérni szerződéses keretek között az Európai Unió adminisztrációjával. Piaci orientáltság megteremtése az 50%-os visszacsatolás esetén is, az árból kell visszafordítani a vidékfejlesztésre. Új szabályozást kell kialakítani

ma fermentálókkal a szétválasztott támogatásra. Új együttműködés a termelők, fermentálók, gyártók, valamint az érdekvédelmi szervezetek között.

A dohánynak meg kell maradnia, mint termelési ágának, de újra kell strukturálni az ágazatot (Mislovics, 2006). UNITAB-nak integrálnia kellene az érdekeket és hathatósan fellépnie a dohánytermesztés jövője érdekében (3. ábra).

3. ábra: UNITAB megoldásai a dohánytermesztés fenntarthatóságára

Forrás: Saját gyűjtésből, 2005(10)

Figure 3: Solutions by UNITAB for the sustainability of tobacco production

UNITAB(1), Strengthening of organizations(2), Balance of support(3), Restructuring(4), Dynamic representation(5), Joint actions(6), New markets(7), Technical development(8), Profile change(9), Source: own data collection(10)

VI. EURÓPAI DOHÁNY CHARTA IRÁNYELVEI

Az európai dohánytermesztők haladni akarnak a korrallal, a szakma jó gyakorlatát kívánják elterjeszteni, odafigyelnek környezetük problémáira, ezért a fenntartható fejlődésű és magas minőségű dohánytermesztés érdekében egy **európai charta** aláírását határozták el; **ez a Charta az európai dohánytermesztők számára öt alapvető célkitűzés teljesítésének kötelezettségét írja elő:**

Gazdaságilag kiegyensúlyozott feltételek közötti termelés

A dohánytermelő olyan jövedelmet legyen képes realizálni, amely fedezi

- a növénytermesztés, a betakarítás és a dohányszárítás költségeit,
- az idénymunkások javadalmazását,
- a tárolás és a szállítás költségeit, valamint
- elfogadható jövedelem keletkezik a maga és családja számára.

A vevők elvárásainak megfelelő minőségi termék előállítása

- Minden olyan eszköz létrehozása, amely szükséges a termék nyomon követéséhez a fajták termelésbe állításától a termesztési technológia alkalmazásán át, a szárítási mód használatáig.
- Amennyiben a nemzeti szabályozó hatóságok követelményeivel összeegyeztethető, részvétel a dohánytermesztési tanúsítvány eljárásában.
- Kötelezettségvállalás a leszállított dohánytétel minőségi egyneműségére, ezen tétel elírt nedvességtartalmának biztosítására, és mindenfajta idegen anyag eltávolítására.
- Az egyes országokban érvényes általános mezőgazdasági jó gyakorlatokhoz való igazodás.

- Megfelelni az egyes dohánygyárak speciális rendelési feltételeinek.

A dolgozók munkakörülményeire való odafigyelés

- A nemzeti munkaügyi szabályzatok betartása az ültetéshez, betakarításhoz és a dohányválogatáshoz felvett idénymunkások alkalmazása során.
- A fiatalok alkalmazásában érvényes törvényes korhatár betartása, a gyermekmunka elkerülése.
- Az idénymunkások számára – például a növényvédő szerek használatának feltételeit illető – képzés és munkavédelem megfelelő biztosítása.
- Az idénymunkások számára elfogadható szállás és étkezés biztosítása.

Az egészségügyi előírások betartása

- A szabályzat által engedélyezett maradványanyagok maximális küszöbe vagy az azon aluli érték betartásának vállalása, amennyiben a növény-egészségügyi hatóságok vagy a vevők ajánlásai szigorúbb értékeket tartalmaznak.
- Ügyelni a szárítás jó gyakorlatainak tiszteletben tartására, különösképpen a mesterséges szárításra.
- Dohányok esetében, amelyek befolyásolhatják a nitrozamin-tartalmat.

A környezet megóvása

- A dohánytermesztéshez használt vetőmagok elismert és beazonosítható fajtákból származzanak, és nem tartalmazhatnak genetikailag módosított szervezeteket (GMO).
- Aktívan részt venni fajtanemesítési kutatásokban és kísérletekben az egyes betegségekkel szemben ellenálló fajták kifejlesztésének érdekében (mint ahogy ez már megvalósult a peronoszpóra és a lisztharmat esetében).

- Kötelezettséget vállalni a betegségek és kártevők elleni integrált harc erősítésében, többek között a kártevőket pusztító rovarok védelmével.
- Szigorú feltételrendszer szerint használni a kemikáliákat (műtrágyák, talajjavítók, növényvédők, stb.) azok mennyiségének korlátozása érdekében, és tiszteletben tartani a dohánynövény specifikus szükségleteit számításba vevő növényvédő szerek európai honosításait.
- Az öntözéshez használt vízforrások védelme, csak a szükséges vízmennyiség használata.
- Talajelemzés alkalmazása az öntözés és a műtrágya-felhasználás korlátozása érdekében.
- A talajerózió csökkenését lehetővé tevő technológiák elterjedésének elősegítése.
- Az erdőirtás minden formájának megtagadása.
- A dohányszárításban energiatakarékossági politika önkéntes követése, adott esetben a megújuló energiák felhasználásával.
- Előnybe részesíteni az újrahasznosított anyagok alkalmazását, különös figyelmet fordítani a hulladékgazdálkodásra, például a magúszató medencék és fürdők esetében.
- Olyan minőségű dohányt termelnek, amely megfelel az Európában jelenleg érvényben lévő legmagasabb gazdasági, társadalmi, egészségügyi és környezetvédelmi szabványoknak, és közös erőfeszítéssel folyamatosan javítják azt a magas minőséget és termékintegritást, melyet az európai termelők és feldolgozók a legutóbbi években sikeresen elértek.
- Az európai cigarettagyártó ipar vásárló programjaikon keresztül ismerje el az európai dohánytermelők és feldolgozók erőfeszítéseit, melyeket a harmadik világ országaitól való megkülönböztetése érdekében tesz.
- Számítanak a regionális és nemzeti hivatalos hatóságok, valamint az összes európai intézmény támogatására egy politikai és gazdasági keret kidolgozásában, amely egy tisztességes Piaci Szervezet (MO) és a Közös Agrárpolitika (KAP) körülményei között garantálná a dohánytermelés hosszú távú jövőjét.
- Elkötelezik magukat, hogy aktívan kutatják a közös alternatív megoldásokat az európai dohánytermelés támogatására a 2013. utáni időszakra.

VII. AZ EURÓPAI DOHÁNYELLÁTÁSI LÁNC ÖSSZEFOGOTT A FOLYTONOSSÁG BIZTOSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

Dohány konferenciát tartottak a 729. San Biagio-i mezőgazdasági vásáron. Az európai dohányellátási lánc összefogott a folytonosság biztosítása érdekében.

Az **UNITAB**, a **FETRATAB** és az **EFFAT**, az európai dohányellátási lánchoz tartozó valamennyi dolgozó egységesen lép fel a dohány ügye mellett. Ezek értelmében a következő pontokat szögezték le:

- Újra megerősítik a dohánytermelés folytonos szerepét az olyan területeken, ahol az egyetlen megélhetési forrás a dohánytermesztés.
- Elutasítják egy olyan szociális politikának a támogatását a második pillérrel összefüggésben, amelynek célja csupán a meglévő munkakörök tömeges megszüntetésének a palástolása, és amely megvonja a termelőktől a bevételük felét.
- A dohánytermelést ugyanúgy kezeljék, mint az összes többi mezőgazdasági szektort, és a CMO második fázisát hosszabbítsák meg 2013-ig.
- Az új tagállamokban a termelés megszüntetésének, valamint az állások és a jövedelmek elvesztésének az elkerülése érdekében a jelenlegi támogatási rendszert szintén hosszabbítsák meg 2013-ig, bármilyen változtatás nélkül, ellentmondva a szétválasztott támogatás bevezetésének.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Dohánytermesztők Szövetségének az elnöke szerint a dohánytermesztés lehetőségei és nehézségeinek európai aspektusai a következők:

- az európai dohánytermesztés és dohányzás összefüggéseinek elfogadása,
- a dohánytermesztés szociálpolitikai érvrendszere, felépítésének lehetőségei és nehézségeinek tényként kezelése,
- a dohányzás elleni kampány kihívásai az európai dohánytermesztők felé,
- a Dohánytermesztés Európai Chartája legyen a szolidaritás súlypontja,
- a KAP reform II. pillérének hatásai az európai dohánytermesztésre a 2013. utáni kilátásokat is megalapozzák,
- a fenntartható európai dohánytermesztés lehetőségeit ki kell harcolják a mai aktivisták,
- a támogatási lehetőségeket a 2013. utáni időszakban a rendszerek koncepciójába kell beépíteni, kimunkálni és elfogadtatni,
- a végső felhasználókkal kötött megállapodásoknak kiemelkedő szerepe lesz az európai dohánytermesztés fenntarthatóságában (Borsos és Bittner, 2007b).

Ezek összességében képezik az alapját a dohánytermesztésnek Európa kedvezőtlen adottságú vidékein, a természeti és társadalmi tényezőket is figyelembe véve.

IRODALOM

Arfini, F.-Donati, M.-Menozi, D. (2005): Analysis of the Socio-Economic Impact of the Tobacco CMO Reform on Italian Tobacco Sector. Copenhagen, Denmark, August 24-27, 2005.

Benedek J.-Bényei I.-Bittner B.-Bittner I.-Borsos J.-Eisler J.-Fekete T.-Forgács B.-François V.-Kövári V.-Mislóvics A.-Nagy Gy.-Orosz T.-Patai A.-Radóczné Kocsis T.-Szűcs I.-Varga L. (2007): A dohányágazat helyzete, kilátásai és fejlesztési lehetőségei (szerk: Bittner B.), Debrecen, ISSN: 1588-8665

- Borsos J. (2002): A dohány gazdaságtana. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, 9-103.
- Borsos J. (2004): Európa és a dohány. Magyar Dohányújság, 2004/3-4. 10-19.
- Borsos J.-Bittner B. (2007a): A dohány jövője I. Magyar Mezőgazdaság, 2007. október 10. 10-13.
- Borsos J.-Bittner B. (2007b): A dohány jövője I. Magyar Mezőgazdaság, 2007. október 17. 14-17.
- Mislovics A. (2005): Az EU-csatlakozás hatása a régió dohánytermesztésére. In: Agrárgazdaság, vidékfejlesztés és agrárinformatika (AVA2) nemzetközi konferencia. (Szerk.: Nábrádi A.-Lazányi J.) DE ATC Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar, 2005. április 7-8. (CD anyag)
- Mislovics A. (2006): A lisszaboni stratégia főbb hatásai a dohánytermesztésre. Debreceni Egyetem ATC és a DAB Mezőgazdasági Szakbizottsága PhD Konferencia, „A jövő tudósai, a vidék jövője”, doktoranduszok konferenciája 2005. Agrártudományi Közlemények 20. Acta Agraria Debreceniensis Különszám, 80-87.
- <http://www.madosz.hu>